

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка**

КОМПЛЕКСНА ПРОГРАМА

**з курсу “ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ”
для студентів філософського факультету
(спеціальність "філософія")**

**Укладено:
Доц. кафедри теорії та історії культури
Дарморіз О. В.**

Львів - 2007

Лекції

Вступ: Культура як предмет філософського дослідження. 2 год.

Частина I. Історія філософсько-культурологічної думки

Тема 1. Передісторія філософії культури. Уявлення про культуру в Античності, епоху Середньовіччя та Відродження. 2 год.

Тема 2. Філософія культури Нового часу. 2 год.

Тема 3. Сучасні філософські концепції культури. 2 год.

Тема 4. Особливості української культурологічної думки. 2 год.

Частина II. Культура в системі буття

Тема 1. Проблема буття та онтологічний статус культури. 2 год.

Тема 2. Культура і природа: екологічні проблеми теорії культури. 2 год.

Тема 3. Культура і суспільство: соціологічні проблеми теорії культури. 2 год.

Тема 4. Культура і людина: антропологічні проблеми теорії культури. 4 год.

Частина III. Внутрішні аспекти онтогенезу культури

Тема 1. Культура як феномен 2 год.

Тема 2. Предметне буття культури 4 год.

Тема 3. Культура як семіотична система. 2 год.

Тема 4. Ціннісна природа культури. 2 год.

Тема 5. Проблема множинності культур. 2 год.

Тема 6. Культурна ідентифікація. 2 год.

Тема 7. Кризові процеси в культурі. 2 год.

Семінарські заняття:

Тема 1. Передісторія філософії культури.	2 год.
Тема 2. Філософські концепції культури.	6 год.
Тема 3. Українська культурологічна думка.	2 год.
Тема 4. Екологічні проблеми теорії культури.	2 год.
Тема 5. Соціологічні проблеми теорії культури.	2 год.
Тема 6. Антропологічні проблеми теорії культури.	2 год.
Тема 7. Культура та діяльність.	2 год.
Тема 8. Матеріальна предметність культури.	2 год.
Тема 9. Духовна предметність культури.	2 год.
Тема 10. Семіотика культури.	4 год.
Тема 11. Ціннісна природа культури.	2 год.
Тема 12. Типологія культур.	2 год.
Тема 13. Елітарна та демократична культура.	2 год.
Тема 14. Проблема культурної ідентичності.	2 год.
Тема 15. Кризові процеси в культурі.	2 год.

Підручники та навчальні посібники

1. Арнольдov А.М. Введение в культурологию. – М., 1994.
2. Бытие человека в культуре (опыт онтологического подхода). – К., 1992.
3. Гатальська С. М. Філософія культури. – К., 2005.
4. Губман Б.Л. Западная философия культуры XX века. – Тверь, 1997.
5. Гуревич П.С. Философия культуры. – СПб., 1994.
6. Динамика культуры: теоретико-методологические аспекты. – СПб.-М., 1989.
7. Ерасов Б.С. Социальная культурология. Ч.1,2. – М., 1994.
8. Зиммель Г. Философия культуры. –
9. История философии и культура. – К., 1991.
10. Каган М.С. Философия культуры. – СПб., 1996.
11. Коган Л.Н. Теория культуры. – Екатеринбург, 1993.
12. Общество и культура: проблемы множественности культур. Ч.II. – М., 1988.
13. Общество и культура: философское осмысление культуры. Ч.1. – М., 1988.
14. Проблема человека в западной философии. Сб. – М., 1988.
15. Проблемы культурного исследования в философской теории и практике современного Запада. – М., 1989.
16. Философия культуры. Сб. – Самара, 1993.
17. Философия культуры. Становление и развитие. – СПб., 1998.

Лекції

Вступ: Культура як предмет філософського дослідження

Етимологія терміну “культура”. Багатоманітність дефініцій культури. Класифікації концепцій культури.

Культура як об’єкт дослідження в етнології, етнографії, культурній і соціальній антропології, культурології, соціології культури. Поняття культурфілософії. Специфіка філософії культури. Філософія та культурологія. Філософія культури та соціологія.

Частина I. Історія філософсько-культурологічної думки

Тема 1. Передісторія філософії культури

Античні уявлення про культуру. Космологізм як світоглядна основа античного розуміння культури. Антропоцентризм. Калокагатія. “Пайдейя” та “техне”. Феномен елліністичної вченості.

Розуміння культури в добу Середньовіччя. Язичницька та християнська екзегетика. Креаціонізм та символізм. Культура як духовне вдосконалення на шляху до пізнання Бога, який є основною цінністю середньовічної культури.

Уявлення про культуру в епоху Відродження. Ідея humanitas як провідна для розуміння культури. “Культурність” як ознака людини.

Тема 2. Філософія культури Нового часу

Становлення теорії культури в європейській філософії. Основні ракурси філософського осмислення культури в XVII-XVIII ст. Програма культивування розуму. Просвітництво та раціоналізація культури.

Моралізаторське тлумачення культури в І.Канта. Філософія культури Г.Ф.Гегеля. Гете і романтики. Проблема культури в філософії Маркса. “Філософія життя” про культуру. Маргбурська і Баденська школи неокантіанства.

Погляди на соціально-культурну спільноту як на цілісний організм зі специфічними законами розвитку. Протиставлення спекулятивному філософському аналізу “позитивного” наукового дослідження суспільства та культури у працях А. де Сен-Сімона, О. Конта, І. Тена, Е. Дюркгейма.

Романтична філософія культури: Т. Карлейль, Р. Емерсон, Дж. Раскін. Еволюційна теорія культури: Г. Спенсер, Е. Тейлор, Л. Морган.

Тема 3. Філософія культури XX ст.

Концепція локальних цивілізацій (О.Шпенглер, П.Сорокін, А.Тойнбі).

Метод “ідеальних типів” в філософії культури М.Вебера.

Екзистенціалізм і трагедія гуманістичної культури (М.Хайдегер, Ж.-П.Сартр, Г.Марсель). Концепція “осьового часу” К.Яспера.

Філософія культури Франфурктської школи: Т.Адорно, М.Хоркхаймер, Г.Маркузе, Ю.Хабермас. Філософська культурологія психоаналізу (З.Фрейд, К.-Г. Юнг, Е.Фромм).

Проблема культури в релігійній філософії. “Теологія кризи” Р.Нібура та П.Тілліха. Філософія культури Тейяра де Шардена. Російська релігійна філософія (М.Бердяєв, В.Соловйов, П.Флоренський).

Розуміння кризи гуманістичної культури в структуралізмі (К.Леві-Стросс, М.Фуко, Р.Барт, Ж.Лакан). Проблема мови і картини світу в філософії культури Е.Кассіра. Осмислення культури в філософії постмодернізму (Ж.Дельоз, Ж.-Ф.Ліотар, Ж.Бодріяр, Ж.Дерріда).

Тема 4. Особливості української культурологічної думки

Історико-культурні передумови розвитку української культурологічної думки. Уявлення про культуру в часи Київської Русі. Внесок Києво-Могилянської Академії у національну культуру.

Символічне трактування культури у Г.Сковороди.

Формування наукової культурології в процесі культуро-національного відродження (сер. XIX ст.). Культурологічна спадщина П.Куліша, М.Костомарова, І.Нечуя-Левицького. Культурологічна концепція М.Драгоманова.

Розробка цілісної концепції культури І.Франком.

Українська культурологія як історія культури в працях М.Грушевського, І.Крип'якевича, Д.Дорошенка та Д.Антоновича. Релігійний напрям української культурфілософії (І.Огієнко та А.Шептицький). Українська культура через виявлення національного характеру у працях українських етнопсихологів (О.Кульчицького, В.Яніва, Я.Яреми). Концепція культури Д.Донцова.

Культура в контексті вчень про космопланетарний феномен людини (В.Вернадський, К.Ціолковський). Історіософська концепція розвитку культури М.Хвильового. Проблеми культури в академічній філософії (Д.Чижевський, Є.Маланюк, М.Шлемкевич).

Сучасний стан та проблеми української культурології та культурфілософії.

Частина II. Культура в системі буття

Тема 1. Структура буття та онтологічний статус культури

Буття як філософська категорія. Реальне буття (існування). Ідеальне буття (сутність). Модуси буття: можливість, дійсність, необхідність.

Природне буття. Суспільне буття. Людина як центральна ланка буття. Культура як особлива форма буття. Форми культури як модусу буття. Екстракультурний та інтракультурний аспекти буття культури.

Часова координата буття культури та історичні типи культури.

Тема 2. Культура і природа: екологічні проблеми теорії культури

Взаємодія “природи” і “культури” на практичному, практично-духовному та духовно-теоретичному рівнях. М. Бердяєв про відношення “духа і природи”. Зміна уявлень про систему “природа-культура” в духовній історії людства.

Поняття “другої природи”. Цивілізація та природа. Техніка як феномен. Суперечка про техніку в історії філософсько-культурологічної думки. Філософія техніки.

Екологічна криза як наслідок протиріччя розвитку техніки та природи. Проблема історичних причин екологічної кризи (Л.Уайт та Р.Атфілд). Екологічна етика. А.Швейцер. “Культура та етика”: світогляд благоговіння перед життям. Екологія та екологічна культура. Принципи екологічної культури.

Тема 3. Культура та суспільство: соціальні проблеми теорії культури

Відмінність між системами “культура - природа” та “культура - суспільство”. Предметно-практичний та предметно-духовний аспекти взаємозв'язку суспільства та культури. Способи теоретичного осмислення проблеми “культура - суспільство”. Взаємодія соціальної та культурної “субстанцій” в організаційній, ідеологічній та художній діяльності людей.

Культура в системі суспільного виробництва. Взаємозв'язок між культурою та політикою. Політична культура.

Культура та суспільство у вигляді соціокультурної реальності. Інтеріоризація культури та суспільства в людині. Соціалізація та окультурення індивіда.

Взаємодія суспільства і культури в історичному процесі. Взаємовідносини суспільства і культури як двох відносно самостійних систем буття людства в первісний час. Підпорядкування культури суспільству в ранньокласових соціокультурних системах. Автономія культури від суспільства в добу Ренесансу. Принцип свободи як основа відносин культури і суспільства в Новий час.

Тема 4. Культура та людина: антропологічні проблеми теорії культури

Людина як біосоціокультурна істота. Основні рівні відносин між культурою та людиною. Проблема “культура - людина” в контексті різних масштабних планів існування людини. Людство і культура. Культура як багатовимірне поле культурних модифікацій (субкультур). Взаємозв'язок культури і окремої особистості.

Людина як творіння культури. Входження людини в культуру в процесі її онтогенезу. Типологічний спектр культури особистості. Типи індивідуальної культури (М.С.Каган та Ч.Сноу). Сім'я та школа як основні ланки в формуванні культурної людини.

Праця та гра як феномени культури. “Homo ludens” Й.Гейзінги. Культура як колективна діяльність. Спілкування і комунікація. Сприйняття творів мистецтва як особливий тип розпредмечування в процесі спілкування.

Людина як творчий суб'єкт культури. Поняття культуротворчої діяльності. Основні мотиватори людської творчості: потреби, здібності, уміння. Свобода як передумова творчості. Концепція свободи М.Бердяєва. “Втеча від свободи” Е.Фромма.

Еволюція відносин між “культурою” та “людиною” в історії мистецтв.

Частина III. Внутрішні аспекти онтогенезу культури

Тема 1. Культура як феномен

Проблема самобуття культури. Особлива модальність культури в порівнянні з природою, суспільством, людиною. Культура як багатовимірна цілісність.

Основні елементи в системі культури. Матеріальна, духовна та художня культура, їх взаємозв'язок. Структурні компоненти духовної культури: міфологія, релігія, ідеологія, мораль, наука, філософія. Художня творчість як особливий елемент культури.

Функціональний аналіз внутрішнього життя культури в філософії історії культури. Методологічні принципи вивчення історії культури.

Тема 2. Предметне буття культури

Поняття предметності культури. Матеріальна, духовна та художня предметність культури.

Основні форми матеріальної предметності культури: людське тіло, технічна річ, соціальна організація.

Людське тіло як біосоціокультурний феномен. Історичні форми окультурення людського тіла. Проблема людського тіла в історії мистецтва.

Природно-матеріальна та культурна якості технічної речі. Форми існування речі в культурі. Феномен іграшки в культурі. Проблема престижності речі.

Організація як опредмечене буття суспільних відносин. Соціальна організація в історичному процесі становлення людського суспільства. Концепція соціальної “мегамашини” Л.Мемфорда. Образи суспільних організацій в мистецтві.

Основні форми духовної предметності культури: знання, цінність, проект.

Знання як опредмечена пізнавальна діяльність людини. Особливості пізнавальної діяльності в історії культури. Практичне, міфологічне, ігрове знання. Пізнавальна діяльність як особлива галузь духовного виробництва.

Цінність як форма духовної предметності культури. Форми втілення та трансляції цінностей в історії людства. Художня та естетична цінність.

Проект як наслідок духовно-перетворювальної діяльності. Універсальність проектної активності буденної та дитячої ігрової свідомості на протязі всієї історії культури. Спеціальне проектування форм діяльності. Взаємозв'язок технічного і художньо-образного проектування. Створення моделей суспільних явищ. Художньо-образні проекти.

Втілений художній образ як форма предметності художньої культури. Масштабні модифікації художнього образу: мікрообраз, макрообраз, мегаобраз. Включеність матеріальної форми в структуру художнього образу. Аналіз художньої предметності в історичному аспекті. Поняття “мистецтво про мистецтво”. Морфологія художньо-образних структур в мистецтві.

Тема 3. Культура як семіотична система

Семіотика – вчення про знакові системи. Семіотика та семіологія. Мови культури (знакові системи) як засоби об'єктивації ідеальної предметності культури. Типологія знакових систем: семіотичні дослідження Ч.Пірса, Ф.де Сосюра, У.Еко, Ю.Лотмана, Р.Барта, М.Кагана.

Мова як феномен. Роль символів в культурі. Умовні, випадкові та універсальні символи. Семіотика міфу. Знакові системи культури в сфері життєво-практичних (побутових та ділових) контактів. Семіотика художньої культури. Загальна морфологічна структура семіозису культури.

Тема 4. Ціннісна природа культури

Ціннісна теорія культури (В.Віндельбанд, Г.Ріккерт). Поняття цінності. Сучасні філософські підходи до визначення цінності. Аксиологія як філософська теорія цінностей.

Ієрархія цінностей. Ідея вищих духовних цінностей людини: істина, добро, краса, віра, надія, любов. Цінність життя через виявлення сенсу життя та ідею безсмертя. Ідея свободи як універсальної цінності.

Тема 5. Проблема множинності культур

Ідея множинності культур. Поняття типу культури. Проблема типологізації культур в сучасній філософсько-культурологічній думці. Основні концепції типології культур.

Проблема “Захід - Схід”. Ідея форумності культур.

Проблема егалітаризму (рівності) культур. (М.Данілевський, О.Шпенглер, В.Шубарт, К.Леві-Стросс). Європоцентризм, американоцентризм та афроцентризм як антиегалітаристські концепції.

Партикуляризм та універсалізм. Поняття “партикуляризму”. Расовий та національний партикуляризм. Ідея партикуляризму в європейській філософії культури. Поняття “універсалізму”. Ідея універсалізму в історії філософії. Універсалізм культури та концепція космополітизму. Християнство та його роль в поглибленні універсалізму.

Тема 6. Культурна ідентифікація

Поняття ідентичності. Ідентичність як прагнення людини до уподібнення. Механізми ідентифікації у Е.Фрома, З.Фрейда та сучасних дослідженнях. Культурна ідентифікація як самовідчуття людини в середині конкретної культури. Індивідуальна та групова культурна ідентичність. Культура, субкультура, контркультура.

Типологія форм культурної ідентифікації за Г.Амбромсоном. Маргінали як опозиція традиційній (“нормальній”) культурній ідентичності. Концепція А.Фаржа.

Расова та етнічна ідентичність. Етнічна культура як субкультура. Національна ідентичність. Поняття націоналізму. Концепції націоналізму Д.Донцова та М.Бердяєва. Національна ідея. Ментальність та національна самосвідомість. Роль ментальності в процесі культурної ідентифікації. Типи ментальностей (Л.Леві-Брюль). Історія ментальностей. Антична ментальність.

Середньовічна ментальність. Американська ментальність. Ментальність українського народу.

Тема 7. Кризові процеси в культурі

Кризові процеси в культурі. Тема кризи культури в історії філософської думки. Кризові процеси в культурі як переоцінка ціннісних орієнтацій. Європейська культура як наслідок кризового стану. Християнство як криза античної культури. Виявлення кризи в “Занепаді Європи” О.Шпенглера.

Елітарна та демократична культура. Еліта та культура. К.Мангейм про культуру еліти. Масова культура як феномен. Поняття “масового суспільства”. Критика масової культури в сучасній філософії. Конформізм як вияв маскультури.

Розповсюдження і сприйняття культури засобом тиражування. Поняття “індустрія культури”. Механізм сублимації. Механізм проекції.

Семінарські заняття:

Тема 1. Передісторія філософії культури

1. Поняття культури. Багатоманіття дефініцій культури.
2. Античні уявлення про культуру.
3. Язичницьке та християнське розуміння культури.
4. Уявлення про культуру в епоху Відродження.

Теми наукових рефератів:

Специфічні підходи до визначення культури.
Дослідження культури філософською антропологією.
Філософсько-істичне обґрунтування культури.
Соціальна природа культури.
Роль виховання в античній культурі.
Культ та культура в епоху середньовіччя.
Концепція *humanitas*.

Література:

1. Арнольд Д.Л. Введение в культурологию. – М., 1994.
2. Артановский С.Н. Некоторые проблемы теории культуры. – Л., 1977.
3. История философии и культуры. – К., 1991.
4. Коган Л.Н. Теория культуры. – Екатеринбург, 1993.
5. Кнабе Г.С. Материалы к лекциям по общей теории культуры и культуре античного Рима. – М., 1993.
6. Культура в свете философии. – Тбилиси, 1979.
7. Общество и культура: философское осмысление культуры. Ч.1. – М., 1988.
8. Соловьев Э.Ю. Прошлое толкует нас: Очерки по истории и философии культуры. – М., 1991.

Тема 2. Філософські концепції культури

1. Становлення теорії культури в європейській філософії.
2. Культурософські проблеми в німецькій класичній філософії.
3. Марбургська та Баденська школи неокантіанства.
4. Проблеми культури в “філософії життя”.
5. Вивчення культури у французькому позитивізмі XIX ст.: О.Конт, І.Тен, Е.Дюркгейм.
6. Проблема культури в філософії К.Маркса.
7. Проблема культури в філософії екзистенціалізму.
8. Філософія культури Франкфуртської школи.
9. Філософська культурологія психоаналізу.
10. Філософія культури Й.Гейзінги.
11. Постмодерністська ситуація в культурі XX ст.

Теми наукових рефератів:

Проблеми теорії культури у філософії Г.В.Ф.Гегеля.
Культура у вченні І.Канта.
Романтична філософія культури.
Еволюційна теорія культури.
Культурософська теорія І.Тена.
Трагедія культури в філософії життя Г.Зіммеля і О.Шпенглера.
Метод “ідеальних типів” в філософії культури М.Вебера.
Філософія культури Г.-Х. Гадамера.
Філософія культури А.Швейцера.
Теяр де Шарден про людину і її культуру.
Проблеми мови і культури в французькому структуралізмі (К.Леві-Стросс, Р.Барт, Ж.Деріда).
Філософія культури Мігеля де Унамуну.
Функціональний аналіз культури: Б.Малиновський, Т.Парсонс.
Інтеграційна теорія культури П.Сорокіна.
Погляди польових етнографів на загальні проблеми культури.
Філософська культурологія К.Г.Юнга.
Проблема мови і картини світу в філософії культури ХХст.
Філософія культури Х.Ортеги-і-Гассета.

Література:

1. Барт Р. Основы семиологии // Структурализм: “за” и “против”. – М., 1975.
2. Бергсон А. Два источника морали и религии. – М., 1994.
3. Библер В.С. Из “заметок впрок” // Вопросы философии. – 1991. - №6.
4. Бодрийяр Ж. Система вещей. – М., 1995.
5. Бодрийяр Ж. Симулякри і симуляція. – К., 2004.
6. Булгаков С.Н. Маркс как религиозный тип // Булгаков С.Н. Философия хозяйства. – М., 1990.
7. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості. – Львів, 2000.
8. Гадамер Х.-Г. Актуальность прекрасного. – М., 1991.
9. Гадамер Х.-Г. Истина и метод. – М., 1988.
10. Гегель. Философия истории // Соч. - Т.УІІІ. – М.-Л., 1935.
11. Грекалов А.А. Структурализм в эстетике. – Л., 1989.
12. Губман Б.Л. Западная философия культуры ХХ века. – Тверь, 1997.
13. Гумбольдт В. Философия языка // Язык и философия культуры. – М., 1985.
14. Делез Ж., Гваттари Ф. Анти-Эдип: Капитализм и шизофрения. – Екатеринбург, 2007.
15. Деріда Ж. Письмо та відмінність. – К., 2004.
16. Дженкс Ч. Язык архитектуры постмодернизма. М., 1985.
17. Дюркгайм Е. Первісні форми релігійного життя. – К., 2002.
18. Зіммель Т. Проблемы философии истории. – М., 1991.
19. Кант И. Собр.соч.: В 6т. – Т.5. – М., 1966.
20. Карлейль Т. Startor Resartus // История эстетики. Памятники мировой эстетической мысли: В 5т. – Т.3. – М., 1967.

- 21.Кассирер Э. Опыт о человеке: Введение в философию человеческой культуры // Проблема человека в западной философии. – М., 1988.
- 22.Козловски П. Современность постмодернизма // Вопросы философии. – 1995. - №10.
- 23.Конт О. Курс позитивной философии // Родоначальники позитивизма. – Вып. 4. – СПб., 1914.
- 24.Кристева Ю. Самі собі чужі. – К., 2004.
- 25.Кристева Ю. Полілог. –К., 2004.
- 26.Леві-Строс К. Структурна антропологія. – К., 2003.
- 27.Ліотар Ж.-Ф. Ситуація постмодерну // Філософ. і соціол. думка. – 1995. - № 5-6.
- 28.Малиновский Б. Научная теория культуры // Вопросы философии. – 1983. - №2.
- 29.Маритен Ж. О человеческом знании // Вопросы философии. – 1997. - №5.
- 30.Маркс К. Рукописи 1857-1861 гг. – М., 1980.
- 31.Ницше Ф. Соч.: В 2т. – М., 1990.
- 32.Ортега-і-Гасет Х. Вибрані твори. – К., 1994.
- 33.Проблема человека в западной философии. Сб. – М., 1988.
- 34.Рікер П. Історія та істина. – К., 2001.
- 35.Сорокин П. Человек, цивилизация, общество. – М., 1992.
- 36.Судьба искусства и культуры в западноевропейской мысли XX века. Сб. Переводов. – М., 1979.
- 37.Тайлор Э. Первобытная культура. – М., 1989.
- 38.Тейяр де Шарден. Феномен человека. – М., 1987.
- 39.Философия культуры. Становление и развитие. – СПб., 1998.
- 40.Фуко М. Археологія знання. – К., 2003.
- 41.Фуко М. Слова и вещи. – М., 1977.
- 42.Хайдеггер М. Время и бытие. – М., 1993.
- 43.Швейцер А. Благоговение перед жизнью. – М., 1992.
- 44.Шопенгауер А. Мир как воля и представление. – М., 1988.
- 45.Эко У. Открытое произведение. –СПб., 2006.
- 46.Ясперс К. Смысл и назначение истории. – М., 1991.

Тема 3. Українська культурологічна думка

1. Культурологічна концепція Г.Сковороди.
2. Проблема української культури та проблема української ментальності.
3. Концепція культури І.Франка.
4. Розвиток української культурологічної думки в Радянській Україні та в еміграції.

Теми наукових рефератів:

Проблема національної самосвідомості в українській культурфілософії.

Філософія культури Д.Чижевського.

І.Огієнко як теоретик української культури.

Проблеми культури в українській етнопсихології.

“Криза культури” у творчості М.Шлемкевича.

А.Шептицький про сакральне мистецтво.
Проблема культури у Д.Донцова.
Культурологічна спадщина П.Юркевича.
Роль Києво-Мефодієвського братства в становленні української
культуроологічної думки.
Культурфілософія М.Хвильового.

Література:

1. Вовк Хв. Студії з української етнографії та антропології – К., 1995.
2. Горський В.С. Історія української філософії. – К., 1996.
3. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. – К., 1991.
4. Донцов Д. Дух нашої давнини. – Прага, 1944.
5. Донцов Д. Націоналізм. – Лондон, 1966.
6. Костомаров Н. Две русские народности. – Киев-Харьков, 1991.
7. Куліш П. Твори: В 2т. – Т. 1. – К., 1994.
8. Кульчицький О. Український персоналізм. – Мюнхен; Париж, 1985.
9. Мірчук І. Світогляд українського народу. – Прага, 1942.
10. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу. Ескіз української міфології. – К., 2003.
11. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія життя українського народу. – К., 1918.
12. Сковорода Г. Пізнай в собі людину. – Львів, 1995.
13. Українська душа / За ред. Храмової В. – К., 1992.
14. Українська національна ідея як підстава державотворення. – Львів, 2000.
15. Франко І. Зібрання творів: В 50т. – К., 1986. – Т.45.
16. Чижевський Д. Нариси з історії філософії. – К., 1992.
17. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. – Мюнхен, 1993.

Тема 4. Екологічні проблеми теорії культури

1. Органіка природи і техніцизм. Концепції М.Бердяєва та Л.Мамфорда.
2. Філософія техніки: “технологічні перевороти” та культурні мутації.
3. Техніка та цивілізація.
4. Екологічна криза та екологічна культура.

Теми наукових рефератів:

Техніка як феномен.
Природа і техніка.
Людина як косміург.
Перспективи Мегамашини.
Філософія техніки як область дослідження.
Техніка і людське буття.
Культурні цикли і технічний прогрес.
Філософія культури А.Швейцера.

Література:

1. Атфилд Р. Этика экологической ответственности // Глобальные проблемы и общечеловеческие символы. – М., 1990. – С. 188 – 202.
2. Ахутин А.В. Понятие “природа” в античности и в Новое время. – М., 1988.
3. Бердяев Н.А. Философия свободы. Смысл творчества. – М., 1989.
4. Бердяев Н.А. Философия творчества, культуры и искусства. – М., 1994.
5. Бердяев Н.А. Человек и машина (Проблема социологии и метафизики техники) // Вопросы философии. – 1989. - №2. – С.143-163.
6. Гуревич П.С. Закономерности и социальные перспективы научно-технического прогресса // Новая технократическая волна на Западе. – М., 1986.
7. Гуревич П.С. Социальный прогресс и философия техники // Общественные науки. – 1988. - №3. – С. 137-182.
8. Мамфорд Л. Мир машины // Вестник МГУ. Социально-политические исследования. – 1992. - №1.
9. Мамфорд Л. Техника и природа человека // Там же.
10. Социальные проблемы современной техники / Сб. Текстов по ред. Поруса В.Н. – М., 186.
11. Тавризян Т.М. Техника, культура, человек. – М., 1989.
12. Хёсле В. Философия и экология. – М., 1994.
13. Печчеи А. Человеческие качества. – М., 1985.

Тема 5. Соціологічні проблеми теорії культури

1. Культура в системі суспільного виробництва.
2. Інтеріоризація соціокультурної реальності в людині.
3. Основні історичні фази взаємодії суспільства та культури.

Теми наукових рефератів:

Особливості культурного способу існування людської спільноти.

Культура та політика.

Принцип свободи як основа відносин культури і суспільства.

Поняття соціокультурної реальності.

Сім'я та школа в проєкті окультурення людини.

Окультурення та цивілізація.

Література:

1. Барулин В.С. Социальная философия. Общество как мир культуры. Ч.11. Гл. XII. – М., 1993.
2. Витаньи И. Общество, культура, социология. – М., 1986.
3. Ерасов Б.С. Социальная культуология. – М., 1994.
4. Ионин Л.Г. Социология культуры. – М., 1996.
5. Общество и культура: философское осмысление культуры Ч.1. – М., 1991.
6. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество. – М., 1992.

7. Ерасов Б.С. Культура, религия и цивилизация на Востоке (очерки общей теории). – М., 1990.
8. Злобин Н.С. Культура и общественный прогресс. – М., 1980.
9. Маркузе Г. Одномерный человек: Исследования идеологии развитого индустриального общества. – М., 1994.
10. Общество и культура: проблемы множественности культур. Ч.II. – М., 1988.
11. Общество и культура: философское осмысление культуры. Ч.I. – М., 1988.
12. Человек и общество: Основы современной цивилизации. Хрестоматия. – М., 1992.
13. Человек и социокультурная среда. Сб. Обзоров. – Вып. 1,2. – М., 1991, 1992.

Тема 6. Антропологічні проблеми теорії культури

1. Людина як біосоціокультурна істота.
2. Окультурнення людини в процесі творчої діяльності.
3. Проблема взаємозв'язку культури і окремої особистості.
4. Вплив культури на людство.

Теми наукових рефератів:

Культура особистості.

Типологічний спектр культури особистості в концепції Ч.Сноу.

Проблема культурного онтогенезу.

Ідея безсмертя в філософії культури.

Людина як культурогенний суб'єкт.

Основні етапи окультурнення людини.

Сім'я як модель людської спільноти.

Література:

1. Гуревич П.С. Философская антропология. – М., 1997.
2. Кассирер Э. Опыт о человеке: Введение в философию человеческой культуры // Проблема человека в западной философии. – М., 1988.
3. Проблема человека в западной философии. – М., 1988.
4. Скворцов Л.В. Культура самосознания. Человек в поисках истин своего бытия. – М., 1989.
5. Емельянов Ю.Н. Введение в культурантропологию. – СПб., 1992.
6. Культура и развитие человека. – К., 1989.
7. Культура, человек и картина мира. – М., 1981.
8. Орлова Я.А. Введение в социальную и культурную антропологию. – М., 1994.
9. Очерки по социальной антропологии. – СПб., 1995.
10. Природа и дух: мир философских проблем. Человек в мире и мир человека. – СПб., 1995.
11. Проблема человека в западной философии. – М., 1988.
12. Сноу Ч. Две культуры. Сб. – М., 1973.

13. Бытие человека в культуре (опыт онтологического подхода). – К., 1992.
14. Мид И. Культура и мир детства. – М., 1988.

Тема 7. Культура як діяльність

1. Творчість як культурна діяльність.
2. Свобода та творчість.
3. Праця та гра як феномени культури. “Homo ludens” Й. Гейзінґи.

Теми наукових рефератів:

Традиція та новація в культурі.
Спілкування і комунікація.
Феномен гри в “Homo ludens” Й. Гейзінґи.
Феномен свободи в філософії культури.
Мистецтво як культурний феномен.
Мистецтво як гра.

Література:

1. Иванов В.П. Человеческая деятельность – познание – искусство. – К., 1977.
2. Искусство в системе культуры. – Л., 1987.
3. Йон Э. Проблемы культуры и культурная деятельность. – М., 1969.
4. Каган М.С. Морфология искусства. – Л.-М., 1972.
5. Каган М.С., Холстова Т.В. Культура – философия – искусство. Диалог. – М., 1988.
6. Культурная деятельность: Опыт системного исследования. – М., 1981.
7. Фромм Э. Бегство от свободы. – М., 1990.
8. Бердяев Н.А. Философия свободы. Смысл творчества. – М., 1989.
9. Бердяев Н.А. Философия творчества, культуры и искусства. – М., 1994
10. Тэн И. Философия искусства. – М., 1996.
11. Феноменология искусства. – М., 1996.
12. Гейзінґа Й. Homo ludens. – К., 199
13. Плахов В.Д. Традиция и общество. – М., 1982.
14. Философия. Творчество. Культура. – Саратов, 1994.

Тема 8. Матеріальна предметність культури

1. Людське тіло як предмет вивчення філософії культури.
2. Технічна річ як “окультурнена речовина”. Феномен іграшки.
3. Опредмечення соціального явища культури в соціальній організації.

Теми наукових рефератів:

Співвідношення культурного і біологічного в людській тілесності.
Проблема співвідношення естетичного і утилітарного.
Проблема престижності речей.
Життя речей в мистецтві.
Тіло як носій інформації.

Людина як творіння культури.

Родова організація як перша форма соціальної організації.

Література:

1. Бодрийар Ж. Система вещей. – М., 1995.
2. Бытие человека в культуре (опыт онтологического подхода). – К., 1992.
3. Быховская И.М. Человеческая телесность в социокультурном измерении. – М., 1993.
4. Липс Ю. Происхождение вещей: Из истории культуры человечества. – М., 1954.
5. Маланчук-Рибак О. Жінка вісторії. – Львів, 2002.
6. Столович Л. Красота. Добро. Истина. – М., 1994.

Тема 9. Духовна предметність культури

1. Знання як духовна предметність культури.
2. Цінність як духовна предметність культури.
3. Проект як духовна предметність культури.
4. Предметність художньої культури.

Теми наукових рефератів:

Наука як об'єктивно істинне знання.

Місце знання в творчій діяльності.

Філософське знання як духовна предметність культури.

Цінність в релігії, філософії, мистецтві.

Художня цінність.

Первісний міф як модель.

Футурологія: за і проти.

Ідеал та проект.

Художній образ в культурі.

Література:

1. Духовное производство и народная культура. – Свердловск, 1988.
2. Иванов В.П. Человеческая деятельность – познание – искусство. – К., 1977.
3. Коул М., Скрибнер С. Культура и мышление. – М., 1977.
4. Лапицкий В.В. Наука в системе культуры. – Псков, 1994.
5. Лосев А.Ф. Философия, мифология, культура. – М., 1991.
6. Малиновский Б. Научная теория культуры (фрагменты) // Вопросы философии. – 1983. - №2.
7. Мамардашвили М. Наука и культура // Методологические проблемы историко-научных исследований. – М., 1982.
8. Фукуяма Ф. Конец истории? // Вопросы философии. – 1990. - №3.
9. Элиаде М. Космос и история. – М., 1987.
10. Элиаде М. Аспекты мифа. – М., 1994.

Тема 10. Семіотика культури

1. Семіотика як вчення про знаки.
2. Культура як знакова система.
3. Мова як феномен.
4. Система мов культури.

5. Природа символів. Філософія символічних форм Е.Кассіра.
6. Культурософія Ю.Лотмана.
7. Концепція Р.Барта.
8. Семіотика повсякденності.

Теми наукових рефератів:

Культура і її символи.

Слово, знак, символ.

Проблема мови в структуралізмі.

Ритуал. Символ. Міф.

Семіотична модель культури.

Знакові системи в культурі.

Проблема відкритості твору в семіотичних дослідженнях У. Еко.

Проблема мови та мовлення в філософії культури ХХ ст.

Література:

1. Барт Р. Избранные работы. Семиотика. Поэтика. – М., 1989.
2. Гумбольдт В. Язык и философия культуры. – М., 1985.
3. Гуревич П.С., Султанова М.А. Первооткрыватель философии символизма // Философские науки. – 1993. – №4-6.
4. Гусейнов А.А. Язык и совесть. – М., 1995.
5. Деррида Ж. Письмо та відмінність. – К., 2004.
6. Крістева Ю. Полілог. –К., 2004.
7. Ктони М. Эзотерика основ культуры. – М., 1995.
8. Лотман Ю.М. Культура и взрыв. – М., 1992.
9. Лотман Ю.М. Семиотика // Культурология. ХХ век. Словарь. – СПб., 1997.
10. Петров М.К. Язык, знак, культура. – М., 1991.
11. Степанов Ю.С. Семиотика. – М., 1971.
12. Успенский Б.А. Избр. труды. Т.1.: Семиотика истории. Семиотика культуры. – М., 1996.
13. Фуко М. Слова и вещи. Археология гуманитарных наук. – М., 1994.
14. Эко У. Открытое произведение. –СПб., 2006.
15. Язык и наука конца ХХ века. Под ред. Акад. Ю.С. Степанова. – М., 1995.

Тема 11. Ціннісна природа культури

1. Ціннісна теорія культури (В.Віндельбанд, Г.Ріккерт).
2. Цінність в філософії та історії культури.
3. Ієрархія цінностей.

Теми наукових рефератів:

Аксіологія – філософська теорія культури.
Культура як система цінностей.
Філософія як аксіологічна форма свідомості.
Цінності релігійної свідомості.
Цінності буденної свідомості.
Мистецька цінність та цінність естетична.
Художня цінність мистецького твору.
Цінності первісної доби.
Цінності доби цивілізації.

Література:

1. Виндельбанд В. Философия в немецкой духовной жизни XX столетия. – М., 1993.
2. Гуревич П.С. Человек и его ценности // Человек и его ценности. – М., 1988.
3. Кармин А.С. Основы культурологии. Морфология культуры. – М., 1997.
4. Марсель Г. Homo viator. – К., 1999.
5. Риккерт Г. Естествоведение и культуроведение. – Спб., 1993.
6. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности. – М., 1994.
7. Фромм Э. Бегство от свободы. – М., 1994.
8. Столович Л. Красота. Добро. Истина. – М., 1994.
9. Выжлевец Г.П. Аксиология культуры. – СПб., 1996.
10. Андреев Д.Л. Роза мира. Метафилософия истории. – М., 1991.
11. Элиаде М. Священное и мирское. – М., 1994.
12. Элиаде М. Аспекты мифа. – М., 1994.

Тема 15. Типологія культур

1. Ідея множинності культур. Культурно-історичні типи.
2. Егалітаристські та антиегалітаристські концепції.
3. Проблема “Захід - Схід”.
4. Партикуляризм.
5. Універсалізм.

Теми наукових рефератів:

Образи культур в О.Шпенглера.
Давні міфологічні культури.
Концепція “осьового часу” К.Ясперса.
Культурно-історичні типи: концепція Н.Я. Данилевського.
Універсальність історії.
Проблема глобалізму в культурі.
Концепція космополітизму.
Ідея форумності культур.

Література:

1. Бердяев Н.А. Смысл истории. – М., 1994.
2. Гердер И.Г. Идеи философии истории человечества. – М., 1977.
3. Данилевский Н.Я. Россия и Европа. – М., 1991.
4. Леви-Стросс К. Печальные тропики. – М., 1984.
5. Тойнби А. Постыжение истории. – М., 1991.
6. Шпенглер О. Закат Европы. – М., 1993.
7. Ясперс К. Смысл и назначение истории. – М., 1994.
8. Андреев Д.Л. Роза мира. Метафилософия истории. – М., 1991.
9. Вальденфельс Б. Своя культура и чужая культура. Парадокс науки о “чужом” // Логос. – 1994. - №6.
10. Взаимодействие культур Востока и Запада. – М., 1987.
11. Восток – Запад: Исследования. Переводы. Публикации. – Вып. 1-4. – М., 1982-1989.
12. Горизонты культуры. – Вып.1. – СПб., 1992.
13. Ерасов Б.С. Культура, религия и цивилизация на Востоке (очерки общей теории). – М., 1990.
14. Конрад Н.И. Запад и Восток. Ст. – М., 1972.
15. Общество и культура: проблемы множественности культур. Ч.II. – М., 1988.

Тема 12. Проблема культурної ідентичності

1. Поняття ідентичності. Культурна ідентифікація.
2. Расова, етнічна та національна ідентичність.
3. Проблема маргіналізації культури.

Теми наукових рефератів:

Типологія людських потреб у Е.Фрома.
 Концепція А.Фаржа.
 Культура, субкультура, Контркультура.
 Концепція націоналізму Д.Донцова.
 Концепція націоналізму М.Бердяєва.
 Особливості сучасних форм маргінальності.
 Ідентичність, ідентифікація та ідентизація.
 Механізм персоніфікації.
 Етноцентризм як форма культурної ідентичності.

Література:

1. Артановский С.Н. Историческое единство человечества и взаимовлияние культур. – Л., 1968.
2. Бердяев Н.А. Философия свободного духа. – М., 1994.
3. Гуревич П.С. Приключения имиджа. – М., 1991.
4. Українська душа / За ред. Храмової В. – К., 1992.
5. Фартушний А. Українська національна ідея як підстава державотворення. – Л., 2000.

6. Фромм Э. Бегство от свободы. – М., 1990.
7. Фромм Э. Человеческая ситуация. – М., 1995.
8. Донцов Д. Націоналізм. – Лондон, 1966.
9. Гуревич П.С. Культурология. -

Тема 14. Елітарна та демократична культура

1. Еліта та культура.
2. Масова культура як феномен.
3. Тиражування культури.

Темі наукових рефератів:

Механізми елітарної культури.
 Культурологічні концепції “масового суспільства”.
 Феномен “маси” в філософії культури ХХ ст.
 Феномен масової культури.
 Проблема масовості в культурі.
 Концепція елітарної культури Х.Ортеги-і-Гасета.
 Проблема елітарного мистецтва.

Література:

1. Адорно Т. О технике и гуманизме // Философия техники в ФРГ. – М., 1989.
2. Борев В.Ю., Коваленко А.В. Культура и массовая коммуникация. – М., 1986.
3. Зоркая Н.М. Уникальное и тиражированное. – М., 1980.
4. Лотман Ю.М. Культура и взрыв. – М., 1992.
5. Массовая культура: иллюзии и действительность / Под ред. Э. Ю. Соловьева. – М., 1975.
6. Ортега-і-Гасет Х. Бунт мас // Ортега-і-Гасет Х. Вибране.- К., 199
7. Ортега-і-Гасет Х. Дегуманізація мистецтв // Ортега-і-Гасет Х. Вибране. – К., 199
8. Фрейд З. Недовольство в культуре // Философские науки. – 1989. - №1. – С.24-28.
9. Швейцер А. Культура и этика. – М., 1973.

Тема 13. Кризові процеси в культурі

1. Кризові явища в культурі як закономірність культурного розвитку.
Критерії кризового стану в культурі.
2. Тема кризи культури у К.Ясперса.
3. “Криза європейського людства і філософії” Е.Гуссерля.
4. “Присмерк Європи” О.Шпенглера.

Темі наукових рефератів:

Християнство як ввідображення кризи античної куультури.

Європейська культура як наслідок кризового стану.
Криза і осьовий час людства.
Криза сучасного раціоналізму.
Шляхи подолання сучасної кризи.
Кризові явища та народження нової культури.
Загибель культури чи її криза.

Література:

1. Гуссерль Э. Кризис европейского человечества и философия // Культурология, XX век: Антология. – М., 1994.
2. Ницше Ф. Антихрист. Проклятие христианству // Ницше Ф. Соч.: В 2т. – М., 1990. – Т.2.
3. Шпенглер О. Закат Европы. – М., 1993.
4. Ясперс К. Смысл и назначение истории. – М., 1991.
5. Лотман Ю.М. Культура и взрыв. – М., 1992.
6. Кризис современной цивилизации. Сб. Обзоров. – М., 1992.
7. Фукуяма Ф. Конец истории? // Вопросы философии. – 1990. - №3.
8. Швейцер А. Культура и этика. –М., 1973.
9. Губман Б.Л. Западная философия культуры XX в. – Тверь, 1997.

Контрольні питання:

1. Предмет філософії культури, її місце серед наук про культуру (етнологія, етнографія, культурна та соціальна антропологія, культурологія).
2. Категорія культури. Антропологічні, соціологічні, філософські визначення культури. Контекстуальність поняття культури.
3. Становлення філософії культури. "Ідеї до філософії історії людства" Й.Гердера як цілісна програма наук про культуру.
4. Історія філософії культури як зміна культурологічних парадигм. Емпірична, еволюціоністська, локально-циклічна парадигми.
5. Проблема класифікації основних течій філософії культури.
6. Неокантіанство та формування аксіологічного погляду на культуру (В.Віндельбанд, Г.Ріккерт, Е.Кассіпер).
7. Феноменологічний аналіз культури (Е.Гуссерль, М.Шеллер).
8. С.Кіркегер та витоки екзистенціальної філософії культури.
9. Екзистенціалізм та трагедія гуманістичної культури (М.Гайдеггер, Г.Марсель, К.Ясперс).
10. Культурфілософська концепція М.Гайдеггера та її вплив на філософію культури ХХ століття.
11. К.Ясперс про історію культури в перспективі "осьового часу".
12. Філософія культури в контексті "філософії життя" (Ф.Ніцше, Г.Зіммель, В.Дільтей, О.Шпенглер).
13. Філософія культури Ф.Ніцше.
14. Концепція "культурного організму" О.Шпенглера та її вплив на становлення теорії цивілізації.
15. Проблеми філософії культури в психоаналізі З.Фрейда.
16. К.-Г.Юнг та концепція безсвідомого в культурі.
17. Культура в світлі структуралізму та постструктуралізму (К.Леві-Стросс, М.Фуко, Р.Барт, Ж.Лакан).
18. Теологія культури П.Тілліха.
19. Ж.Марітен та становлення неотомістичної культурософії.
20. Проблеми філософії культури в творчості М.Бердяєва.
21. Проблеми філософії культури в британській соціальній антропології та північноамериканської культурантропології.
22. Х.Ортега-і-Гассет про самоствердження суб"єкта в культурній творчості.
23. Ігрова концепція культури Й.Гейзінги.
24. Концепція соціокультурної динаміки П.Сорокіна.
25. Теорія цивілізацій А.Тойнбі.
26. Концепція локальних цивілізацій (М.Данілевський, О.Шпенглер, А.Тойнбі).
27. Українське національно-культурне відродження ХІХ ст. та становлення української культурологічної думки: П.Куліш, М.Костомаров, В.Антонович, М.Драгоманов, І.Нечуй-Левицький.

28. Проблеми філософії культури в контексті історії українського народу (М.Грушевський, І.Огієнко, І.Крип'якевич).
29. Культурологічна спадщина І.Франка.
30. Революційно-демократична концепція культури (І.Франко, Леся Українка, М.Коцюбинський).
31. Д.Донцов: принципи націоналізму та культура.
32. Культурологічна концепція М.Хвильового.
33. Філософія культури М.Шлемкевича. Логос та етос як основи культури.
34. Проблеми філософії культури в творчості Д.Чижевського.
35. Сутність, структура та функції культури.
36. Людина як творчий суб'єкт культури. Моделювання світу як процес культуротворення.
37. Свобода як передумова культурної творчості.
38. Культура, субкультура, контркультура.
39. Культура в структурі буття.
40. Екстракультурологічний та інтракультурологічний аспекти буття культури.
41. Основні модальності культури: людська, процесуальна, предметна.
42. Культура та природа: екологічні проблеми філософії культури.
43. Предметно-практичні та предметно-духовні аспекти взаємодії суспільства та культури.
44. Інтеріорізація соціокультурної діяльності в людині.
45. Основні історичні фази взаємодії суспільства та культури.
46. Культура та людина: антропологічні проблеми філософії культури.
47. Особливості самобуття культури. Багатовимірність культури.
48. Основні елементи в структурі культури. Закономірності їх взаємодії.
49. Особливості розвитку культури. Філософія історії культури.
50. Матеріальна предметність культури та її основні форми.
51. Людське тіло як форма матеріальної предметності культури.
52. Технічна річ як форма матеріальної предметності культури.
53. Соціальна організація як форма матеріальної предметності культури.
54. Духовна предметність культури та її основні форми.
55. Знання як форма духовної предметності культури.
56. Цінність як форма духовної предметності культури.
57. Проект як форма духовної предметності культури.
58. Культура та релігійний культ.
59. Образ як форма предметності художньої культури.
60. Символізм культури.
61. Традиція та новація в культурі. Традиційна та креативна культури. Фундаменталізм та модернізм.
62. Проблема національно-культурної ідентифікації. Культура національна та світова.
63. Теорія цивілізацій. С.Хантінгтон про "зіткнення цивілізацій".
64. Проблема культурної кризи.

Приклади тестових завдань

1. Кому належить вислів, що буття – це "просіка, яка відкриває таємницю суцього, робить його зрозумілим.":

- 1) І. Канту;
- 2) К. Ясперсу;
- 3) М. Гайдегеру

2. Знайдіть зайвий елемент у твердженні.

Структуру буття складають сфери:

- 1) Культура;
- 2) Людина;
- 3) Діяльність;
- 4) Природа;
- 5) Суспільство.

3. Що означає поняття «розпредмечення культури»:

- 1) світ опредмеченої культури, її цінності;
- 2) здатності людини, які реалізуються та актуалізуються в діяльності;
- 3) створення "свого" світу, що вбирає в себе "зовнішнє", але протистоїть йому унікальністю, оригінальністю, креативністю.

4. Назвати основні модальності культури (людська, процесуальна, предметна).

5. Розкрити зміст поняття «людська модальність культури»:

- 1) культура як сукупність якостей людини;
- 2) культура як спосіб діяльності;
- 3) матеріальні та духовні цінності.

6. Екстракультурний аспект буття культури полягає у розгляді культури через:

- 1) розкриття змісту відношень «культура - людина», «культура - природа», «культура - суспільство»;
- 2) вивчення культури через проєкцію людської діяльності як цілеспрямованої активності суб'єкта;
- 3) вияв культури у діахронічному та синхронічному вимірах.

7. В чому полягає соціологічний аспект дослідження культури:

- 1) вивчення особливостей переходу від докультурного, біологічного існування людства до його соціокультурного буття;
- 2) з'ясування як аспекти групової та загальнолюдської культури виявляються у індивідуальній людській свідомості;
- 3) станове або класове розрізнення культури.

8. Як мотиватори людської творчості виступають:

1. людські потреби, здібності та уміння;
2. пошуки сенсу життя;
3. соціальні умови життя людини.

9. Як називають тип культури особистості, де домінує пізнавальна діяльність:
- 1) культура практика;
  - 2) культура митця;
  - 3) культура ерудита;
  - 4) культура мораліста.
10. Яку функцію в процесі окультурення людської особистості відіграє школа:
- 1) збереження стабільності культури;
  - 2) збагачення культури новими проявами;
  - 3) виконує місію передачі знань і умінь фаховим шляхом.
11. Свобода як передумова творчості – це:
- 1) подолання певних перепон (обмежень) – зовнішніх та внутрішніх;
  - 2) знаходження смислів людського буття;
  - 3) прагнення до досконалості.
12. Представники якого філософського напрямку визнавали егоїзм, агресивність, всевладність, сексуальні інстинкти сутнісними якостями людини, успадкованими від тваринних предків:
- 1) філософія життя;
  - 2) фрейдизм;
  - 3) позитивізм.
13. Що із зазначеного не відносимо до форм духовної предметності культури:
- 1) Знання;
  - 2) Цінність;
  - 3) Соціальна організація;
  - 4) Проект.
14. Результатом духовно-перетворюючої діяльності людини є:
- 1) знання;
  - 2) цінність;
  - 3) проект.
15. У первісному суспільстві пізнавальна діяльність виступає:
1. як практичне пізнання;
  2. як міфологічне пізнання;
  3. як ігрове пізнання;
  4. як синкретична форма практичного, міфологічного та ігрового пізнання.
16. Засновниками аксіології (теорії цінностей) є:
- 1) В. Віндельбандт і П. Ріккерт;
  - 2) Т. Адорно і М. Хорхаймер;
  - 3) З. Фрейд та К.-Г. Юнг.

17. Вид проекту, в якому втілюється уявлення про досконалу модель і досконале суспільство:

- 1) прообраз;
- 2) проекція;
- 3) ідеал.

18. Форми матеріальної предметності культури:

- 1) цінність, проект, знання;
- 2) художній образ, технічна річ;
- 3) людське тіло, технічна річ, соціальна організація.

19. Культура як знакова система вперше постає об'єктом вивчення у:

- 1) семіотиці Ч. Пірса;
- 2) семіології Ф. де Соссюра;
- 3) дослідженнях Ю. Лотмана.

20. Основною знаковою системою в культурі (первинною моделюючою системою) є:

- 1) природна мова;
- 2) мистецтво;
- 3) соціальна діяльність та моделі поведінки.

22. Діяльність знаків в культурі позначається терміном:

- 1) синтагматика;
- 2) парадигматика;
- 3) семіозис.

23. Семіотика повсякденності – це:

- 1) система мов культури, що пронизують буденне життя людини;
- 2) знакові системи, в яких культура представлена через певну символіку;
- 3) знакові системи, за допомогою яких людство чи окремих народ (спільнота чи соціальна група) зберігає свою єдність, зберігає свої цінності, своєрідність і здійснює зв'язок з навколишнім світом та іншими культурами.

24. Тип знакових систем, які описують культуру через її складові, наприклад, одяг, «мова тіла», пози тощо:

- 1) природні;
- 2) функціональні;
- 3) конвенційні;
- 4) вербальні;
- 5) знакові системи запису.